

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านสื่อมวลชนคาทอลิก เป็นการศึกษาที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบกับเชิงคุณภาพ (Quantitative and Qualitative Research) ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการศึกษารายละเอียดใน 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ฯ ในสื่อมวลชนคาทอลิก

ส่วนที่ 2 กระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์คาทอลิก

ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพในการรับรู้ของผู้รับสารคาทอลิก

ทั้งนี้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก (1) สื่อมวลชนคาทอลิก ซึ่งประกอบด้วย หนังสือพิมพ์อุดมสาร นิตยสารอุดมสานต์ เทปบันทึกรายการวิทยุ "คาทอลิกบอกเล่า90" และเทปบันทึกรายการโทรทัศน์คาทอลิก "แสงธรรม" โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อศึกษาแนวคิดอุดมการณ์คาทอลิกที่ปรากฏอยู่ในสื่อแต่ละประเภท (2) ผู้ส่งสารที่ทำงานด้านสื่อในแวดวงสื่อมวลชนคาทอลิก โดยอาศัยคำถามจากแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการนำเสนอเนื้อหาในการถ่ายทอดอุดมการณ์คาทอลิก (3) ผู้รับสารคาทอลิกที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยอาศัยคำถามจากแบบสอบถาม เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพในการรับรู้ของผู้รับสารคาทอลิกแต่ละคน

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ประชากร

ส่วนที่ 1 ประชากรหมายถึง หนังสือพิมพ์คาทอลิกรายสัปดาห์ นิตยสารคาทอลิกรายเดือน เทปบันทึกรายการวิทยุคาทอลิก และเทปบันทึกรายการโทรทัศน์คาทอลิก ที่ตีพิมพ์หรือออกอากาศระหว่างเดือนมกราคม ค.ศ.2001 (2544) จนถึงเดือนธันวาคม ค.ศ.2005 (2548)

ส่วนที่ 2 ประชากรหมายถึง ผู้รับผิดชอบหรือผู้ทำงานด้านสื่อฯ ในวงการสื่อมวลชนคาทอลิก ทั้งในด้านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์

ส่วนที่ 3 ประชากรหมายถึง ผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็นทั้งหมด 6 เขต

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง

- หนังสือพิมพ์อุดมสารจำนวน 52 ฉบับ โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ จากหนังสือพิมพ์อุดมสารจำนวนทั้งสิ้น 260 ฉบับ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยกำหนดให้ช่วงเว้น (Interval) เท่ากับ 4 ดังนั้น ในปี 2001 เริ่มจากฉบับที่ 1, ในปี 2002 เริ่มจากฉบับที่ 2, ในปี 2003 เริ่มจากฉบับที่ 3, ในปี 2004 เริ่มจากฉบับที่ 4 และในปี 2005 เริ่มจากฉบับที่ 1

- นิตยสารอุดมศาสตร์จำนวน 30 ฉบับ โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ จากนิตยสารอุดมศาสตร์จำนวนทั้งสิ้น 60 ฉบับ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยในปีคู่ให้นับฉบับคู่ และในปีคี่ให้นับฉบับคี่

- เทปบันทึกรายการวิทยุ "คาทอลิกบอกเล่า90" จำนวน 24 ม้วน โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ จากเทปบันทึกรายการวิทยุจำนวนทั้งสิ้น 72 ม้วน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการสุ่มแบบจับสลาก จากเทปบันทึกรายการวิทยุที่รวบรวมได้

- เทปบันทึกรายการโทรทัศน์คาทอลิก "แสงธรรม" จำนวน 26 ม้วน โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ จากเทปบันทึกรายการโทรทัศน์จำนวนทั้งสิ้น 130 ม้วน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยกำหนดให้ช่วงเว้น (Interval) เท่ากับ 4 ดังนั้น ในปี 2001 เริ่มจากฉบับที่ 1, ในปี 2002 เริ่มจากฉบับที่ 2, ในปี 2003 เริ่มจากฉบับที่ 3, ในปี 2004 เริ่มจากฉบับที่ 4 และในปี 2005 เริ่มจากฉบับที่ 1

ซึ่งเหตุผลที่สำคัญในการเลือกกลุ่มตัวอย่างข้างต้น (หนังสือพิมพ์อุดมสาร นิตยสารอุดมศาสตร์ รายการวิทยุ "คาทอลิกบอกเล่า90" และรายการโทรทัศน์คาทอลิก "แสงธรรม") ก็คือ สื่อคาทอลิกเหล่านี้ เป็นสื่อหลักของผู้รับสารคาทอลิก ส่วนสื่อประเภทอื่นๆ นั้นจะเล็ก และแคบกว่ามาก

ส่วนที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง

1. อาจารย์ชัยณรงค์ มนเทียรวิเชียรฉาย อดีตผู้บรรยายในรายการโทรทัศน์คาทอลิกแสงธรรม ปัจจุบันเป็นประธานสื่อมวลชนคาทอลิกแห่งประเทศไทย และกรรมการสื่อมวลชนคาทอลิกประเทศไทย
2. ศิริวรรณ สันติสกุลธรรม อดีตประธานสื่อมวลชนคาทอลิกแห่งประเทศไทย และในปัจจุบันเป็นกรรมการสื่อมวลชนคาทอลิกประเทศไทย
3. บาทหลวงวรยุทธ กิจบำรุง ผู้อำนวยการสื่อมวลชนคาทอลิกประเทศไทย
4. บาทหลวงพงศ์เทพ ประมวลพร้อม รองผู้อำนวยการสื่อมวลชนคาทอลิกประเทศไทย
5. บาทหลวงบรรจง สันติสุขนิรันดร์ อดีตผู้บรรยายในรายการโทรทัศน์คาทอลิกแสงธรรม และปัจจุบันเป็นคอลัมนิสต์ "คุยกัน 7 วันหน" ในหนังสือพิมพ์อุดมสาร
6. วชิร กิจสวัสดิ์ หัวหน้ากองบรรณาธิการอุดมสาร และอุดมศาสตร์
7. สุรวุฒิ หมั่นทรัพย์ ผู้รับผิดชอบรายการวิทยุ "คาทอลิกบอกเล่า90"
8. สมานมิตร ห่อเร ผู้รับผิดชอบรายการโทรทัศน์คาทอลิก "แสงธรรม"

โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ จากบรรดาผู้ที่ทำงานด้านสื่อฯ ของสื่อมวลชนคาทอลิกประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกผู้มีหน้าที่รับผิดชอบสำคัญๆ ในแวดวงสื่อมวลชนคาทอลิกในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา

∴

ส่วนที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง คริสตศาสนิกชนคาทอลิกจำนวน 400 คน โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบผสมผสาน ดังนี้

1. จากเขตการปกครองของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ จำนวน 6 เขต คือ เขต 1 จำนวน 11 วัด, เขต 2 จำนวน 11 วัด, เขต 3 จำนวน 7 วัด, เขต 4 จำนวน 8 วัด, เขต 5 จำนวน 8 วัด และเขต 6 จำนวน 8 วัด
2. สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Sampling) โดยวิธีจับสลากตัวแทนวัดในแต่ละเขตๆ ละ 2 วัด
3. สุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) จากคาทอลิกที่มาร่วมพิธีมิสซาที่โบสถ์ในวันอาทิตย์
4. และสุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนคาทอลิกในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างแท้จริง

2. ตัวแปร และวิธีการวัดตัวแปร

2.1 ตัวแปร

ส่วนที่ 1 ตัวแปร คือ แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ฯ ที่ปรากฏในสื่อมวลชนคาทอลิก

ส่วนที่ 2 ตัวแปร คือ อุดมการณ์ที่ต่างกัน กลุ่มเป้าหมายที่ต่างกัน ประเภทของสื่อที่ต่างกัน รูปแบบ และวิธีในการนำเสนออุดมการณ์

ส่วนที่ 3 ตัวแปร คือ การเปิดรับสาร ความพึงพอใจของผู้รับสาร การนำอุดมการณ์ที่ได้รับไปใช้ และประสิทธิผลในการรับรู้ของผู้รับสารคาทอลิก

2.2 วิธีการวัดตัวแปร

ส่วนที่ 1 สำหรับหนังสือพิมพ์และนิตยสารนั้น กำหนดให้ "ข้อความ" เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) และกำหนดหน่วยในการแจงนับ (Unit of Enumeration) โดยนับหนึ่งข้อความเท่ากับหนึ่งคะแนน สำหรับรายการวิทยุและรายการโทรทัศน์นั้น ได้กำหนดให้ "แนวคิด" เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ และกำหนดหน่วยในการแจงนับ โดยนับหนึ่งแนวคิดเท่ากับหนึ่งคะแนน

จากนั้น ได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ในกลุ่มตัวอย่างของสื่อแต่ละประเภท เพื่อจับประเด็นอุดมการณ์ แล้วลงรหัสด้วยการขีดคะแนนในช่องตารางแสดงประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ จากนั้นรวมคะแนนความถี่ในแต่ละช่อง แล้วแปลงคะแนนเป็นตัวเลข เพื่อหาค่าความถี่ของอุดมการณ์ในสื่อมวลชนคาทอลิกแต่ละประเภท

ส่วนที่ 2 วัดตัวแปรโดยอาศัยข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้ส่งสาร ได้แก่

1. คำถามเกี่ยวกับการนำเสนออุดมการณ์คาทอลิกจำนวน 4 ข้อ อาทิ

- เป้าหมายการทำงานของสื่อมวลชนคาทอลิกในบริบทของสังคมไทยปัจจุบันมีอะไรบ้าง
 - ท่านมีเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกอุดมการณ์ฯ เพื่อนำเสนอในสื่อมวลชนคาทอลิกอย่างไร
2. คำถามเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารของสื่อมวลชนคาทอลิกจำนวน 4 ข้อ อาทิ
 - เมื่อจะถ่ายทอดอุดมการณ์ที่ต่างกัน สื่อมวลชนคาทอลิกมีรูปแบบในการนำเสนออย่างไร
 - เมื่อจะถ่ายทอดอุดมการณ์ไปยังผู้รับสารที่ต่างกัน สื่อมวลชนคาทอลิกมีวิธีการนำเสนออย่างไร
 3. คำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลในการทำงานของสื่อมวลชนคาทอลิกจำนวน 5 ข้อ อาทิ
 - การนำเสนออุดมการณ์ผ่านสื่อมวลชนคาทอลิกที่ผ่านมา ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด
 - สื่อมวลชนคาทอลิกมีวิธีการอย่างไร ในการนำคุณค่าทางศาสนา เข้าสู่บริบทของสังคมไทย

ส่วนที่ 3 วัดตัวแปรโดยอาศัยข้อมูลจากแบบสอบถามผู้รับสาร ได้แก่

1. คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับสาร จำนวน 12 ข้อ อาทิ
 - ท่านอ่านหนังสือพิมพ์อุดมสารบ่อยเพียงใด
 - ท่านอ่านนิตยสารอุดมศานต์มาเป็นระยะเวลาานเท่าใด
2. คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับสาร จำนวน 66 ข้อ อาทิ
 - ท่านชอบอ่านนิตยสารอุดมศานต์ในคอลัมน์ "หน้าสุดท้าย" มากน้อยเพียงใด
 - ท่านรู้สึกพึงพอใจเนื้อหาของรายการแสงธรรมในช่วง "ร้อยเรื่องราว" มากน้อยเพียงใด
3. คำถามเกี่ยวกับการนำเอาอุดมการณ์ที่ได้รับไปใช้ จำนวน 8 ข้อ อาทิ
 - ท่านได้นำแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ในข้อใด ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด
 - ท่านเปิดรับสื่อคาทอลิก เพื่อติดตามข่าวสารในแวดวงคาทอลิกมากน้อยเพียงใด
4. คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นต่อสื่อมวลชนคาทอลิก จำนวน 6 ข้อ อาทิ
 - ท่านคิดว่าหนังสือพิมพ์อุดมสาร ควรนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบใดเพิ่มขึ้นมากที่สุด
 - สื่อมวลชนคาทอลิกควรจะนำเสนอแนวคิดอุดมการณ์ในข้อใดเพิ่มขึ้นมากที่สุด เป็นต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ส่วนที่ 1 ตารางสำหรับลงรหัส เพื่อศึกษาปริมาณความถี่ของอุดมการณ์ฯ ที่ปรากฏในสื่อมวลชนคาทอลิกแต่ละประเภท

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ที่เป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วนคือ

1. การนำเสนออุดมการณ์คาทอลิก
2. กระบวนการสื่อสารของสื่อมวลชนคาทอลิก
3. ประสิทธิผลในการทำงานของสื่อมวลชนคาทอลิก

ส่วนที่ 3 แบบสอบถาม ที่ส่วนใหญ่เป็นคำถามปลายเปิด และมีคำตอบให้กลุ่มตัวอย่างเลือกเอง ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 4 ส่วนคือ

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. การเปิดรับและความพึงพอใจของผู้รับสาร
3. การนำเอาอุดมการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิต
4. ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นต่อสื่อมวลชนฯ

3.2 ความเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น จากการประยุกต์เนื้อหาและรูปแบบเพื่อวัดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ตามที่มีผู้ได้ศึกษาเอาไว้บ้างแล้ว โดยก่อนที่จะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทดสอบความเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขาตรวจสอบ อาทิ บาทหลวงวรยุทธ กิจบำรุง ผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนคาทอลิก อาจารย์ปิยทัช โกศินานนท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย อาจารย์นพดล กรรณิการ์ ผู้เชี่ยวชาญในด้านการทำโพลล์ อาจารย์ธเนศ คิตุรุ่งเรือง ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบคำถามวิจัย และที่สำคัญคือ ให้อาจารย์ดวงกมลชาติประเสริฐ ที่ปรึกษางานวิจัยชิ้นนี้ ได้ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำกลับมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้ ไปทดสอบกับประชากร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 20 คน ผลปรากฏว่า กลุ่มทดสอบมีความเข้าใจในประเด็นคำถามเป็นอย่างดี

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ประเภท (หนังสือพิมพ์อุดมสาร นิตยสารอุดมสารนิต เทปบันทึกการวิทยุ และรายการโทรทัศน์คาทอลิก) ที่ตีพิมพ์ หรือออกอากาศในช่วงระยะเวลา ระหว่างเดือนมกราคม ค.ศ.2001 (2544) จนถึงเดือนธันวาคม ค.ศ.2005 (2548) โดยรวบรวมข้อมูลของประชากรทั้งหมด จากนั้นสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วจึงนำผลที่ได้มาใส่ตารางลงรหัส เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานด้านสื่อฯ ในแวดวงสื่อมวลชนคาทอลิก และเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้มีหน้าที่รับผิดชอบด้านสื่อมวลชนคาทอลิก โดยผู้วิจัยได้นัดหมายวันและเวลา โดยส่งแบบสัมภาษณ์ไปล่วงหน้า แล้วจึงตามไปสัมภาษณ์ และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ส่วนที่ 3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้รับสารคาทอลิก ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสุ่มตัวอย่างจากเขตการปกครองทั้ง 6 เขต และติดต่อคุณพ่อเจ้าวัดไปล่วงหน้า เพื่อชี้แจงจุดประสงค์ของการเก็บข้อมูล จากนั้นแจกแบบสอบถามให้กับผู้รับสารคาทอลิกที่มาร่วมพิธีมิสซา ในวันอาทิตย์ โดยให้แต่ละคนกรอกข้อมูล แล้วเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทั้ง 3 ส่วนคือ จากเนื้อหาของสื่อมวลชนคาทอลิก จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งสาร และจากแบบสอบถามผู้รับสาร มาทำการวิเคราะห์ โดยมีกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ในสื่อมวลชนคาทอลิก : ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับข้อคำถามด้านสังคมของพระศาสนจักรคาทอลิกมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ส่วนที่ 2 กระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์คาทอลิก : ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ทรงสารของ Pamela J. Shoemaker และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารของ David K. Berlo มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพในการรับรู้ของผู้รับสารคาทอลิก : ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการใช้และความพึงพอใจของผู้รับสาร (Uses and Gratification) และแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกสรรข่าวสาร มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

5. การนำเสนอข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลของการวิเคราะห์ออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ผ่านสื่อมวลชนคาทอลิก : โดยแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนคาทอลิกแต่ละประเภท นำเสนอเนื้อหาอุดมการณ์คาทอลิกอย่างไร ในปริมาณที่มากน้อยเพียงใด

ส่วนที่ 2 กระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์คาทอลิก : โดยแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนคาทอลิกใช้รูปแบบและวิธีการอย่างไรในการถ่ายทอดอุดมการณ์ โดยแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนคาทอลิกให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ใดในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม

ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพในการรับรู้ของผู้รับสารคาทอลิก : โดยแสดงให้เห็นว่า การถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านสื่อมวลชนคาทอลิกมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับสารคาทอลิกหรือไม่ และอย่างไร รวมทั้งการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านสื่อมวลชนคาทอลิกนั้น ได้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และอย่างไร